Bernard van Leer FOUNDATION
URBAN95 עיר גדולה לילדים קטנים
הקליניקה האורבנית THE URBAN CLINIC
האוניברסיטה העברית בירושלים THE HEBREW UNIVERSITY OF JERUSALEM

עיר גדולה לילדים קטנים

מבט למפגש רשת הלמידה

גליון 2, 10.5.17

אום אל-פחם; אלעד; באר שבע; ירושלים; כפר-סבא; חולון; רהט; שדרות; תל-אביב

צילום: עודד אנטמן

סיכום מפגש 2 מיום 29.03.17:
משחק, המרחב הציבורי וסביבת המגורים

העיר כחצר המשחקים של הילדים

רונית טל שטרנין – מטפלת במשחק, מייסדת ומנכ"לית העמותה לטיפול במשחק

קישור להרצאה | קישור למצגת

> "המראות הראשונים, בעודם בבתוליהם, כיום צאתם מתחת יד היוצר, הם הם גופי דברים, עיקר תמציתם, ואלה שלאחריהם - אך מהדורותיהם השניות והפגומות הן. מעין הראשונים, רמזים קלושים להם, ולא הם ממש. ומבשרי חזיתי את: כל מראות שמים וארץ שהיית מברך עליהם בימי חיי - לא נזונו אלא מכוח ראיה ראשונה"
>
> ח.נ. ביאליק

יש לנו הזדמנות אחת לראות דברים בפעם הראשונה, הזדמנות שלא חוזרת. בעיקר בשש השנים הראשונות לחיינו בפעם הראשונה אנחנו לומדים איך נראה העולם שבו אנו חיים.

כאשר אנחנו מדברים על משחק, יש להבחין בין שני מושגים: GAME ו-PLAY. ‏GAME – מאופיין בחוקים מוגדרים כמו משחקי קופסא למשל והצופה מבחוץ יכול להתערב ולומר לא, אלו לא הכללים. PLAY הוא מעין בועה, שמקורה בדמיון של המשתתפים. המשתתפים מצד אחד מנותקים מהמציאות שסובבת אותם, הם בוחרים להיות מי שהם רוצים, איזה מקצוע איזו דמות. כללי המשחק יכולים להשתנות כיד הדמיון הטובה של המשתתפים אולם, כשהמשחק נגמר, מיד חוזרים למציאות. ב-PLAY מאוד לא מומלץ למבוגר להתערב, כי למשחק החופשי יש ערך וכוח משלו מבחינת המשתתפים. בבתי-ספר מסוימים ובגנים מסוימים יש תהליך מרחיק לכת של אקדמיזציה וזמן המשחק החופשי היחיד ניתן בזמן ההפסקות, מה גם שזמן ההפסקות הולך ומתקצר עם השנים. יש חשיבות רבה לתת לילדים את זמן האיכות הזה, במיוחד בסביבה טבעית וקהילתית יותר. ליציאה החוצה לשחק יש ערך מאוד גדול של פורקן והתרגעות.

ממחקרו של ג'ון באיירס, זואולוג מוושינגטון וחוקר קופים, עולה, כי יש הלימה בין יצר המשחקיות של קופים צעירים לבין התפתחות של אזורים מסוימים במוח. בעקבות מחקרו של באיירס, חוקרים בדקו האם התופעה קיימת גם אצל ילדים, ואכן עלה מהמחקרים הללו, שכאשר המשחקיות הייתה בשיאה גם ההתפתחות המוחית הייתה בשיאה. אפשר להבחין שילדים צעירים חוזרים על אותו משחק הרבה פעמים וההסבר הנוירולוגי הוא שהם למעשה "סוללים" או "חורצים" תוואים במוח באמצעות החזרתיות הזאת במשחק.

משחק בכלל, ומשחק בטבע בפרט מאתגר ובכך מספק לילדים הזדמנויות ללמידה ולפיתוח של מיומנויות מוטוריות, רגשיות וחברתיות. כל למידה היא בבחינת שינוי שמשאיר חותם במוח, שינוי שמונע על-ידי משחק. תרומתו של המשחק כגירוי חיצוני להתפתחות המוח היא אדירה. בגן השעשועים הנדנדה מסייעת להתפתחות שיווי המשקל, המגלשה מסייעת להתגבר על פחד, ארגז החול מזמן יכולת ליצור דברים. ככל שמגוון האפשרויות גדול יותר כך גינת המשחק מזמנת יותר מקורות התפתחות. ההעדפה של הילדה בזמן נתון, משקפת את תחום ההתפתחות העכשווי שלה, ועל כן חשוב לאפשר לה בחירה.

ילדים בישראל, מבלים שעות רבות מול טלוויזיה ומחשב, הן בגלל זמינותם של המכשירים האלקטרונים והן בגלל היעדרות רבת שעות של הורים מהבית לצורך עבודה, ותחושה של ההורים שבבית הילדים מוגנים יותר. במקביל התפתחה גישה, ששמה דגש על בטיחות ועל אחריותן של הרשויות לבטיחותם של הילדים בגינות המשחק, עניין שחושף את הרשויות לתביעות משפטיות. החשיפה לתביעות משפטיות מביאה להתגוננות של הרשויות, שבאה לידי ביטוי בצמצום האפשרויות והאתגרים שמזמנים גני המשחק. כיום, נשמעים יותר ויותר קולות, שטוענים שאנחנו מגוננים על הילדים יותר מידי, עד כדי סיכון ואף פגיעה בהתפתחותם התקינה – הם מאותגרים פחות ומתנסים פחות וכמעט ולא נופלים ואם נופלים הם לא מקבלים מכה חזקה כי המשטחים רכים. יש כאן החמצה של הזדמנות לבנות ביטחון עצמי בסביבה הטבעית בה אנו חיים, טוענת רונית טל-שטרנין, בהעדרן של התנסויות שכאלה נוצרת בעיה.

המרחב הציבורי של מי ולמי

גלינה ארבלי, מעצבת מוצר וחוקרת עיצוב, מרצה לעיצוב תעשייתי במכון הטכנולוגי בחולון

קישור להרצאה | קישור למצגת

גלינה סקרה גישות שונות לבניית מגרשי משחק כפי שהתפתחו בין שנות ה-40 לשנות ה-70 באירופה וארה"ב. לגבי מזרח אסיה, אפריקה ודרום אמריקה אין ידע קיים נכון לעכשיו אך שדה המחקר הזה ילך ויתפתח. אחת הבעיות כיום היא, שמגרשי המשחקים משעממים ולא מזמינים. כדי לרענן את התחום של מגרשי המשחקים צריך להביט לעבר, לאמצע המאה העשרים כבסיס לחידוש והתחדשות.

מלחמת העולם השנייה הייתה נקודת שבר. החברה המערבית שחיפשה דרכים לשיקום הפנתה משאבים לדור הצעיר, לילדים. משברים הם נקודות שינוי. עד תחילת שנות ה-40 היו מתקני משחקים מברזל והגישה הייתה בריאותית וספורטיבית להכשיר את הילדים ולחשלם לקראת הצבא. בדנמרק 1943 אדריכל נוף בשם סונדרסון צפה בילדים בשכונה, שבחרו לשחק באתרים שנהרסו במלחמה. בהשראת הילדים שיצרו ובנו בתוך עיי החורבות, הגה סונדרסון את מגרש הגרוטאות, שהוא מרחב הרוס, מפורק שילדים יכולים ליצור בתוכו. סונדרסון סבור היה שהמגרש הזה הופך את הילד לבעל דעה עצמאית – הנה מרחב פעולה, תפעל בו באיזו צורה שאתה רוצה. בהתחלה הוא חשב שרק ילדים גדולים ישחקו אך הבחין שגם ילדים קטנים שיחקו שם בדרכם שלהם וגם נוצרה אינטראקציה בין ילדים גדולים לקטנים. המהלך של סנדרסון כאדריכל היה מעניין שכן הוא זז הצידה כבעל הידע ואמר: אני לא יודע, אני לומד מהילדים.

בבריטניה, ליידי הלן מהרטווד, יוצרת את מגרש ההרפתקאות בהשראת מגרש הגרוטאות של סונדרסון. לונדון בהריסות והרעיון של מגרש הגרוטאות הוא מצוין לתהליך ההבראה שהחברה הבריטית זקוקה לו. הרעיון היה שאת מגרשי ההרפתקאות הללו ינהלו מדריכי משחק, שתפקידם להשגיח ולסייע במידת הצורך. תוך כדי יצירת מגרשי ההרפתקאות ליידי אלן שאפה לשתף את הקהילה וראתה בכך דרך לחבר את הקהילה בחזרה אל העיר. עד היום קיימים בלונדון מגרשי הרפתקאות ברוח זו כמו גם מגרשי משחקים בברקלי קליפורניה ובגרמניה. במגרשי ההרפתקאות אפשר לראות, בניגוד למגרשים של היום, אלמנטים של סיכון. שכן ליידי אלן סבורה הייתה ש"עדיפה יד שבורה על נפש חבולה" (Better a broken arm then a bruised spirit) ובין שני הקטבים של הסקאלה הזאת, בין זהירות מופרזת ומשתקת, שמאפיינת את תקופתנו לבין סיכון יתר, אנחנו מחפשים את שביל הזהב.

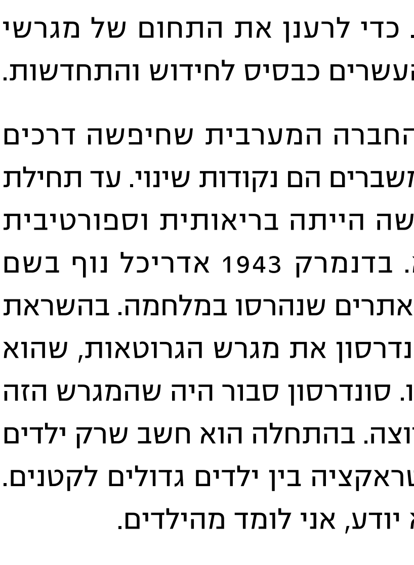

בהולנד, אדריכל אלדו ואן אייק מתחיל לעבוד במחלקת מגרשי המשחקים של עיריית אמסטרדם. הוא מנצל פירים של בניינים שנהרסו. במשך 20 שנה, נבנו 700 מגרשי משחק כאלה. השאלות שהוא שאל הן איך אנחנו משלבים את הילדים (קטנים וגדולים) בעיר ובל נשכח שיש גם מבוגרים וזקנים. המגרשים תוכננו כנקודות מפגש לסבים וסבתות, ילדים ומבוגרים. הגישה העיצובית היא מודרניסטית – קו נקי ומדויק.

בשוויץ, אדריכל נוף בשם אלפרד רשל רותם את תושבי השכונה בעיר מגוריו (עיר קטנה) וביחד הם יוצרים מקום לילדים. הוא פיתח מגרש משחקים על בסיס הרעיון של רובינזון קרוזו, שהרעיון המרכזי שלו הוא לספק לילד מרחב שבו הוא חוקר ומשחק, שיש בו חופש תנועה ותמרון. מקום שתורם להתפתחות הילד, שיש בו ערך חינוכי ובו זמנית מרחיק את הילדים מהכביש.

בארה"ב, מדובר בחברה יותר שמרנית. בשנת 1912 הוקם איגוד מגרשי המשחקים עם תקנון מפורט כיצד צריך להתנהל. אדריכל נוף, ריצ'רד דטנר מייצר פרשנות לרעיון של ליידי אלן ומציע משהו שעומד בתקנים האמריקאים. אדריכל נוסף, פול פרידברג פרסם ספר אודות בניית מגרשי משחקים בגישת עשה זאת בעצמך – בסביבות בהן אנו חיים יש הרבה חומרי גלם ואנחנו יכולים ליצור סביבות בשיתוף עם הילדים, כל זה מותאם לתקנים האמריקאים. בקליפורניה בשנות ה-70, בנו מגרשי משחקים לחודשי הקיץ בלבד לקייטנות בשולי הערים, שפורקו ונבנו כל שנה מחדש.

בעשור האחרון, מושם דגש על פיתוח גישות תכנון בשיתוף הקהילה בכלל והילדים בפרט והתאמת מגרש המשחקים לצרכים הספציפיים של המקום (Site Specific). גלינה הציגה דוגמאות מאנגליה מארה"ב ומצרפת. כמו כן באוסטרליה, מגרש הממוקם בין איזור קניות לאזור נופש, שילוב של מגרש משחקים כחלק מהמרחב העירוני, ללא הפרדה ממשית ביניהם.

בישראל, גדעון שריג, אדריכל שלמד בברקלי קליפורניה, מנסה ליישם את מה שהוא למד שם – כאן בפארק הירקון. באותה תקופה החליפו את כל עמודי הטלפון ועמודי החשמל כך שהיה מלאי של בולי עץ וניצלו זאת. הגן הזה היה הצלחה מסחררת, הגיעו מכל הארץ לשחק, אבל מלאי עמודי החשמל נגמר ואז זה כבר כרוך היה בעלויות. המגרש שרד עד 1999 ואז החליטו שהוא לא תקין והורידו אותו. דוגמא נוספת מישראל, בערד בשנות ה-60, מהדהד לגישה של ואן הייק בהולנד. כחלק מבניה של עיר חדשה ומודרנית נבנו 5 גינות משחק מבטון, אובייקטים מופשטים, שמציעים אופציה להתגלש – תישרט, תבכה קצת ותמשיך לשחק, מותאם לאידיאולוגיית טיפוח הצבר החזק והמחוספס של אותה תקופה. בתל-אביב 2012 – הבור של הבימה, שהוא לא מגרש משחקים במובן הסטנדרטי של המלה יש שם פעילות רב גילאית מבוקר עד ערב. אחה"צ זו פינת משחקים בעיקר פינת החול, המבוך ואזור לסקטבורד. בשל העובדה שהמקום חשוף, בקיץ בשעות הצהרים אין פעילות. ברמת השרון – אדריכלות שיף – גם כאן (Site Specific) שילבו את המבנים הפלסטיים עם בחירה מודעת של צבע והתאמה לאיזה שהוא מערך כולל. הקירות אמנם מודולים קבועים אך בסידור קצת שונה הם יכולים להתפרש כמשחק שונה. הקיר הירוק צבוע בצבע לוח והילדים מוזמנים להשאיר שם את חותמם עד שיימחק.

בנוסף, מצורף קישור להרצאת TED של ד"ר סטיוארט בראון (Stuart Brown) אודות חשיבות המשחק בחיי יונקים בכלל ובני אדם בפרט.

פאנל מגיבים

טל כהנא, מהנדס, ראש תחום מתקני משחקים, מכון התקנים

התקן של מתקני משחקים הוא תקן שמדינת ישראל החליטה לאמץ. מדובר בתקן אירופאי, שתורגם לעברית ונערכו בו מספר התאמות. אחת הבעיות בישראל היא, שיש החלטה שצריך לאמץ תקן אירופי בלי אימוץ של חוק אירופי, שתומך בתקן. כך למשל באירופה יש חוק, שמטיל אחריות של הורה על כל המעשים שהילד שלו עושה עד גיל מסוים. בארץ יש פרסומת לא לתת לילד לחצות את הכביש עד גיל 9. לכן בארץ בסופו של דבר דברים מגיעים לפתחו של בית המשפט ובמספר לא מבוטל של פעמים הוא זה שמכריע.

כאשר אנחנו מסתכלים על המתקנים, שקיימים בארץ, הדפוס שקיים דומה למה שהוזכר על ידי גלינה – מי שמציב את המתקנים זה לא איש מקצוע. שמים בדרך כלל נדנדה, מגלשה, נדנדת מאזניים – האם זה מה שצריך? אין שום תשומה ממערכת החינוך למשל בנוגע לאלו משחקים ומתקנים צריכים להיות בגן, מאיזה חומרים הם צריכים להיות עשויים – התקן לא מגביל חומרים. התקנים מתייחסים למשחקים, שעשויים מעץ מנקודת מבט אחרת. למשל עמודי טלפון, למה ירדו משימוש בתור עמודי טלפון? כי הם נחלשו, נרקבו. התכן הקיים כולל נושא של חוזק, יציבות ועמידה בעומסים ויש את הנושא של התקנה וכן יש גורם חשוב נוסף – תחזוקה, שכן בהעדר תחזוקה תוחלת חיי המתקן פוחתת. האם המתקנים בגני יהושע הורדו בגלל העדר תחזוקה של שנים? את זה צריך לשאול את העירייה, לא את מכון התקנים. התקן מלווה מנקודת מבט של בטיחות על בסיס ידע אודות תאונות. הידע הזה מקורו בדרך כלל לא במדינת ישראל אלא בארה"ב ובאירופה, שכן בישראל לא נאסף מידע סטטיסטי על תאונות בגני משחק.

ד"ר חגית אולנובסקי, ד"ר לביולוגיה סביבתית, מומחית לניהול סיכוני בריאות וסביבה קישור למצגת

מי מנהל את הסיכונים בתחום בריאות וסביבה? הוויכוח הוא לא על עצם קיומו של הסיכון אלא על אופן תפישת הסיכון. המשרד להגנת הסביבה ומשרד הבריאות נתפשים בד"כ כמי שאמונים על הנושאים הללו, אבל בפועל יש לרשויות המקומיות תפקיד משמעותי. ישנם שיקולים רבים: ידע מדעי, הנדסי, תועלות, עלויות, עלות מול תועלת, סיכון מול עלות וזה, רק חלק קטן, נוספים לזה גם שיפוט ערכי, שיתוף ציבור ובעלי עניין, ואז בוחנים חלופות רלוונטיות. ביחס למתקן משחקים – האם לבצע תיקון? או להחליף אותו? איזה סוג של מתקן? מנסחים לעצמנו את השאלות להחלטה ומציגים את הקריטריונים שעוזרים לנו להחליט ואז חוזרים שוב, מהתחלה, להערכת החלופות. למרות שזו הפרדיגמה הכי טובה לא משתמשים בה כי אין זמן. בדרך כלל מגיעה הצעה בוחנים אותה אם הולכים עליה כן או לא.

גני משחק נועדו בין היתר לעודד פעילות גופנית, אוויר צח, הגנים צריכים להיות אטרקטיביים. האם בטיחות היא הערך העליון? הרשות המקומית צריכה לשקול מה הוא הערך העליון או איך מאזנים בין הערכים השונים. האם בסופו של דבר גני השעשועים עומדים במטרה שהגדרנו.

למשל נושא המשטח בגן המשחקים. פסיכולוגים טוענים שמשחק בחול הוא טוב אבל בישראל לשמור על חול נקי זו משימה בלתי אפשרית. משטח דשא – יש לו יתרונות וחסרונות, מצד אחד הוא יפה אבל צריך לטפל בו – יש עלויות. חצץ – אחד החסרונות שלו, שילדים מיידים אותו. משטחי עץ – אין הרבה בארץ, משטח לא רע בכלל. המשטחים החדשים מגומי גרוס – יש בהם חומרים פלסטיים מסוגים שונים, כולל סוגים חדשים של פלסטיק שאין מספיק ניסיון וידע באשר לחומרים הנפלטים מהם ומהן ההשלכות אם ילדים מכניסים אותו לפה? אני אשת סביבה וקיימות מאוד חשובה לי אבל זה לא שימוש חוזר נכון בצמיגים. כאשר זה נוגע לילדים שלנו, כדאי לחכות ולבדוק כיצד זה משפיע.

כאשר מנהלים כמו שצריך את התהליך יותר קל לקחת סיכון ואחריות כי הסיכונים נשקלו נכון, בסופו של דבר האחריות היא על העירייה.

דניאלה בן-עטר, מנהלת קרן ברנרד ואן ליר בישראל (קישור למצגת)

רשמים מ-Salzburg Global Seminar – הילד בעיר: בריאות, פארקים ומשחק

ממחקרים עולה, כי שהות בטבע מפחיתה דיכאון ומקרים של השמנת יתר. המגע עם הטבע טוב לבריאות לכל אחד לא רק לילדים. איכות האוויר והפעילות הגופנית, ששהות בטבע מזמנת, תורמות להורדת לחצים ולקרבה בין אנשים וללכידות חברתית. דובר הרבה בכנס על הילדות שעברה פנימה לתוך הבית ונידונו סוגיות של שוויון והוגנות ועוני במרחב העירוני. מצד אחד, אנשים מאוכלוסיות מוחלשות חווים פחות חשיפה לאזורים ירוקים ופארקים גם בגלל שהעירייה משקיעה פחות באזורים הללו וגם בגלל פחות מודעות ופחות נגישות של האוכלוסיות הללו. מצד שני, ילדים מאוכלוסיות מוחלשות מרוויחים הרבה יותר מחשיפה לטבע, שכן באמצעותה הם יכולים להשלים חסכים סביבתיים. שיפור איכות החיים לא מצריך משאבים רבים מידי, באמצעים פשוטים ניתן להביא לשיפור משמעותי באיכות החיים באמצעות איפשור של זמינות גבוהה יותר של טבע. דניאלה הציגה דוגמאות משנחאי, שם בבניין בו מתגוררים 500 תושבים בונים גינות קהילתיות על הגג. כך גם בברזיל ובדטרויט – ארה"ב, פעילות קהילתית עם אוכלוסיות מוחלשות – גידול צמחים וירקות, פעילות שיוצרת אינטראקציה בין הורים לילדים ומקנה הזדמנות ללמוד על תזונה בריאה. דוגמא אחרת מבוגוטה, קולומביה – גם כאן פעילות קהילתית – יציאה מאורגנת של סבתות, שמטפלות בנכדים שלהן לגן הציבורי, זה אירוע חברתי עבורן וזמן איכות לפעוטות.

פזית שביד-שייט, מנהלת תחום קהילות ופעילות עירונית, אגף חינוך וקהילה, החברה להגנת הטבע

מדינת ישראל היא מהמדינות הצפופות בעולם, בעוד 20-30 שנה נהיה 15 מיליון תושבים שחיים בערים. אם אנחנו חיים בערים אנחנו חייבים לעשות את העיר שלנו מקום שכיף לחיות בו. כבני אדם אנחנו שייכים לטבע ומהווים חלק אורגני ממנו ועל כן הצורך שלנו לחיות בטבע הוא כל הזמן לא רק בשבת או בחופש השנתי. אם יהיה לנו טבע בתוך העיר או כיסים של טבע בתוך העיר אז כנראה שאיכות החיים שלנו כתושבים תהיה טובה יותר. מחקרים מצביעים על כך שהימצאות בטבע תורמת להתפתחות מיומנויות ויכולות אצל ילדים. ילדים רוכשים יכולת להתמודד עם אתגרים וסיכונים בצורה יותר טובה. צריך למצוא את המקומות, ששווה לשמור ולהנגיש בצורה פשוטה לקהל. אפשר לקחת את הילד לוואדי שמעבר לכביש לא צריך ללכת עם הילד דווקא לגן שעשועים. הרבה מאוד למידה יכולה להיעשות בגינה הסמוכה, בשדה הבור הסמוך, בסופו של דבר מדברים כאן על תרבות וחינוך.

עופר אהרון, עיריית ירושלים – היתרון של אתרי טבע עירוניים הוא שתחזוקתם אינה עולה כסף רב, הם קיימים וכל הזמן משתנים, בגינת השעשועים זה לא קורה.

גישה חדשה בתפישת המרחב הציבורי

חגית נעלי־יוסף, מתכננת חברתית קישור למצגת

בשנת 2016 פרסם מינהל התכנון מדריך חדש להקצאת שטחים לצרכי ציבור. המושג שטח ציבורי פתוח הורחב גם לזכויות דרך, כיכר, יער, נחל, אתר עתיקות היסטורי, כל אלה יכולים להיתפש כמרחב ציבורי פתוח. את שטחי הציבור סיווגו לפי מרחקים ונגישות להולכי רגל. כך למשל, סף הבית – אוכלוסייה שידה אינה משגת, היא צרכנית מאוד גבוהה של דברים שנמצאים בקרבת הבית, לעומת משקי בית במצב כלכלי טוב יותר ועם מודעות גבוהה יותר, שיכולה ומוכנה להשקיע ולהגיע למקומות יותר מרוחקים.

בנוסף, המדריך מחלק את מגוון השטחים הפתוחים לשתי קבוצות עיקריות: תשתית רכה (Soft Scape) שטחים טבעיים ומלאכותיים כמו גנים ציבוריים פארקים רצועות חוף וכו' ותשתית קשיחה (Hard Scape) חללים ושטחים עירוניים כדוגמת רחבות עירוניות, כיכרות, מדרכות רחבות, קרנות רחוב משמעותיות, גג, חניות תת-קרקעי, שדרות, טיילות, מגרשי משחק ושעשוע ופינות משחק.

המדריך מדבר על הגדרות במרקם קיים ובמרקם חדש – שצ"פ עד 10 דקות הליכה מהבית, ביטחון להורים, לשחרר יותר את הילדים. ובנוסף, תשתיות עירוניות שיכולות להיות רחוקות יותר כמו פארקים עירוניים גדולים.

עיריות מציגות

מיכל טאוסיג-לביא, מתכננת בכירה, היחידה לתכנון אסטרטגי, מינהל הנדסה, עיריית תל-אביב-יפו

קישור למצגת

ממפת העיר תל-אביב, הכוללת שכבה של שצ"פ וגינות משחק לגיל הרך, עולה חלוקה בלתי מאוזנת של שצ"פ וגינות משחק. בצפון העיר, בשכונות: רמת אביב, צהלה, מעוז אביב יש הרבה שטח ירוק בעוד שבמרכז העיר קיים מחסור, כך גם בפלורנטין. בשכונות הדרום, המצב יותר טוב מאשר במרכז העיר. אולם, מרכז העיר הוא האזור השני בעיר מבחינת כמות הילדים בגילאי לידה עד 4. אזור המרכז הוא האזור הצפוף ביותר בעיר בכלל, כולל קשישים. בשנות ה-90 אוכלוסיית הילדים הצטמצמה ועכשיו המגמה הפוכה. בתל-אביב חיים הרבה ילדים בגיל הרך כשבשלבים מאוחרים יותר, כשהילדים גדלים והמשפחות גדלות, ישנה מגמה של עזיבת העיר.

בתל-אביב מנסים להרחיב את ההסתכלות על השטח הפתוח, כשהמצב הנתון של הרבה תושבים ומעט קרקע, מצריך חשיבה על שימושים רב-תכליתיים. מה שהופך את השלד הירוק לשלד ירוק זו הרציפות שלו. כלומר, ברגע שנקבע שמתחם או אזור מסוים הוא חלק מהשלד הירוק, זה אומר שצריך ליצור רציפות וחיבוריות בציר הירוק עליו הוחלט. צירים ירוקים זה עניין של החלטה ועיקרון החיבוריות בין השטחים הירוקים יוצר משהו שהוא גדול יותר מסכום חלקיו. לדוגמא, תכנית שדרות ההשכלה – ציר ירוק שחוצה את האיילון ולצורך כך יקום גשר בין שדרות ההשכלה לשדרות יהודית. דוגמא נוספת – כיכר גבעון.

שדרות, בדומה לצירים ירוקים אמורות "לספוג" את התכנים שיש סביבן, כך למשל ברוטשילד שדרה יותר עסקית ובילויית ובבן-גוריון יותר שכונתית. בתמונה (במצגת) אישה מבוגרת וילד, המפגש הזה קורה בגלל שזה בשדרה. אם זה היה מגרש משחקים, ספק אם הזקנה הייתה באה לשם. יכול להיות, שגם הזוג הזה הזקן וגם הזוג עם הילד לא באו במיוחד למקום הזה, אלא עברו בו כי זה חלק מהמרחב האגבי שלהם. בתמונה נוספת, בית קפה בשדרה, אמהות עם ילדים בגיל הרך, אפשר לגשת למגלשה, אפשר לשבת ולהניק וכו'. כל הפינות האלה נמצאות לאורך השדרה ברצף אחד- כלבים, ג'וגינג, ילדים, זקנים, אופניים – מרחב שמשרת את כולם. דוגמא נוספת, פארק קריית ספר, שהוקם בעקבות מאבק תושבים, לאחר שנכנסה אוכלוסייה צעירה שהיו חסרים לה אזורים פתוחים. בפארק יש מרחב מים ואפשר לגעת במים, זה לא מגודר, כמו גם שביל בוץ, שנוצר באמצעות מעיין נובע, שמרטיב את השטח מידי פעם.

עופר אהרון, מנהל מחלקת מדיניות תכנון, אגף התכנון – עיריית ירושלים (קישור למצגת)

ירושלים היא העיר הגדולה ביותר הן בשטח והן במספר תושבים. בעלת אוכלוסייה מגוונת, (ערבית כפרית וערבית עירונית, יהודית חילונית, דתית וחרדית) כאשר האוכלוסייה הערבית והאוכלוסייה החרדית מאופיינות בריבוי של ילדים. הגיל החציוני בירושלים עומד על 24 לעומת ת"א – 35 והממוצע בארץ 29 שנים. מדובר בעיר צעירה וענייה, העיר השנייה בארץ בשיעורי העוני שלה. כמו כן הטופוגרפיה קשה. ולכן, במקרים רבים לא ניתן לתת מענה לצרכים. כך למשל, קיים מחסור של 2,000 כיתות בית ספר, מחסור בתשתיות, אין מדרכות וכן הלאה. כמו כן, יש בעיה של הסדר מקרקעין כל דבר צריך להפקיע וזה עולה הרבה כסף. המדינה לא משקיעה בתשתית הציבורית ולכן היא לא קיימת. קיימים פערים רחבים מאוד גם בין מגזרים וגם בין שכונות של אותו מגזר עצמו. כך נוצר מצב, הרבה פעמים, שכאשר בונים גינות משחק הן מוצפות על-ידי אוכלוסיות לא מקומיות שאין להם גינות משחק בשכונות שלהן.

בשכונת בית הכרם 12,000 תושבים, השצ"פ המאושר הוא למעלה ממאה דונם במצב הקיים נכון לשנת 2008 ומבלי להתייחס לעובדה שיש תכניות להוסיף עוד 2,000 יח"ד לשכונה הזאת. כיום יש בשכונה כ-4 מ"ר לנפש, אבל אם בבית הכרם אנחנו רחוקים מהרצוי, אז למשל בבית חנינה, בה מתגוררים 40 אלף תושבים (בלי שועפט) יש גינה אחת, בשטח של 2.5 דונם, כאשר 50% מהאוכלוסייה היא מתחת לגיל 18, זה מאית ממה שצריך.

מירי רייס, מתאמת עיר בריאה, המחלקה לפיתוח בר־קיימא, עיריית ירושלים (קישור למצגת)

מתחם התחנה הישן היה נטוש במשך כשני עשורים. אחרי תהליך חידוש, המקום הפך למרכז תוסס ומקום בילוי לכל המשפחה. שימרו את רוח המקום בין היתר באמצעות רכבת, שלוקחת את הילדים לסיבוב במקום. כמו כן, שופץ ציר המסילה (הערה מהקהל: ביוזמת הציבור). זה הפך להיות מקום שבו אנשים רצים, וקיימות בו ספריית השאלה ונקודות אטרקציה לאורך הציר. המקום היה אזור חייץ בין שכונות וזה הפך למקום מחבר. לאחרונה, ערכה העירייה פרופיל בריאות עירוני שהעלה כי ברובע 4 (הסמוך לפארק המסילה) אחוז האנשים העוסקים בפעילות הליכה וריצה הוא הגבוה ביותר בעיר וכך גם השימוש באופניים.